

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เทศน์เพื่อให้กำลังใจนะ อ้าว! ตั้งใจฟังธรรม เราฟังธรรมนะ วันนี้วันปีใหม่ของไทย วันปีใหม่ของไทยมันเป็นประเพณีวัฒนธรรมของเรา แต่เพราะความที่ต้องการให้ประเทศชาติเจริญ ใฝ่ประเทศชาติเจริญ เราถึงต้องไปปีใหม่สากล พอปีใหม่สากลเพื่ออะไร? เพื่อเศรษฐกิจ เพื่ออะไร คิดเพื่อทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าเพื่อน้ำใจ เพราะมันเป็นฤดูกาลอย่างนี้ ฤดูกาลของเรา เวลาสงกรานต์ ฤดูเราจะเริ่มทำอะไรไถนา ทำอะไรไถนาเพราะอะไร

เพราะเกษตรกรรม เห็นไหม อาหารเป็นของจริง แบนก็เป็นของปลอม แบนก็เป็นกระดาษ แบนก็กินไม่ได้ อาหารเป็นของจริง ถ้าอาหารของจริงนะ ถ้าเกิดภัยพิบัติขึ้นมาต่างๆ อาหารจะมีค่ามาก เงินซื้อไม่ได้หรอก เวลาเกิดภัยพิบัติขึ้นมา โกงดังโดนปล้นเลยล่ะ มันมีอาหารอยู่ แต่คนไม่มีจะกิน มันปล้น มันทำลาย เพราะคนไม่มีจะกิน แล้วเรามองแล้วเราก็งงๆ ถ้าเราก็งงๆ อย่างนั้น นั่นพูดถึงว่าเราออกเศรษฐกิจๆ ใฝ่

ฉะนั้น วันนี้เรามาศึกษาปฏิบัติ แล้วประพฤติปฏิบัติเพื่ออะไร? เพื่อมาสร้างหัวใจของเรา คำว่า “สร้างหัวใจของเรา” ให้หัวใจของเราเข้มแข็ง ให้หัวใจของเรามีคุณธรรม พอมีคุณธรรม เจริญกับโลกมันเจริญกับโลกได้นะ ถ้ามันเจริญกับโลกด้วยหัวใจที่อ่อนแอ หัวใจอ่อนแอ เราน้อยเนื้อต่ำใจ จิตใจของเรา “เขาก็เกิดมาเป็นคนเหมือนกัน ทำไมทุกคนมีความสุขไปหมดเลย เรามีความสุขอยู่คนเดียว” นี่มันคิดของมันนะ แต่ความจริงทุกข์ทุกคนแหละ แต่เขาก็ทุกข์ในใจเขา แต่เราไปมองคนอื่นนะ “เอ๊ะ! คนอื่นมีความสุขหมดเลย ทำไมเรามีทุกข์อยู่คนเดียว” เพราะความทุกข์เป็นสัจจะ มันเกิดกลางหัวใจของเรา

ถ้าเรามาวัดมา เรามาประพฤติปฏิบัติ พอมาประพฤติปฏิบัติ เราเอาชนะตัวของเราเอง ถ้าเอาชนะตัวเอง สิ่งที่ว่าความงกความกลัว ความวิตกกังวลต่างๆ มันวางไว้หมดแหละ มันยังไม่เกิดขึ้น ของมันยังไม่มี ทำไมเราวิตกกังวลล่ะ เราไปลากมันมาทำไม ของมันยังไม่มี ของมันยัง

ไม่มา ไอ้ของที่มาคือมือเท้าเราทำมาหากิน เวลาของที่มา หน้าที่การงาน ของที่มันมามีอยู่ แต่เราไปวิตกกังวลข้างหน้า เราไปคิดมา เห็นไหม

เราเกิดมาในประเทศอันสมควรนะ เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาทำให้สังครมเย็นเป็นสุขนะ เราคูสิ เราคูตะวันออกกลาง คูประเทศที่เขาเกิด สงครามกลางเมืองกัน เขาอพยพ เขาหนีภัยนะ ทำมาหากินไว้ มีบ้านมีเรือนอยู่ไว้ เวลาเกิด สงครามกลางเมืองขึ้นมาไม่มีค่าเลย เทบเอาชีวิตไม่รอด พอเอาชีวิตรอดไป เอาได้แต่ชีวิตมา ไม่มีอะไรติดไม้ติดมือมา อคๆ อยากๆ เร่รอนไป นีเวลาคนอพยพไป เราคูคนอพยพสิ เผชิญภัยนะ เผชิญภัยไปข้างหน้า นั่นเขาเกิดอะไร? เกิดในประเทศอันไม่สมควร ประเทศของเขาเกิดจากอะไรล่ะ? เกิดจากความเห็นแตกต่างกัน พอความเห็นขัดแย้งกันมันก็เกิดการกระทบกระทั่งกัน เกิดสงคราม เกิดความบาดหมางกัน

เราเกิดมาในประเทศอันสมควรนะ ถึงเราจะมี ความบาดหมาง มีการขัดแย้งกัน เพราะความขัดแย้งอันนี้มันขัดแย้งเพราะว่าความขัดแย้งมันมีเรื่องของผลประโยชน์ มันมีเรื่องของข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงคือความเอารัดเอาเปรียบกัน ถ้าเป็นการเอารัดเอาเปรียบ การที่ว่าสังครมขัดแย้งอย่างนั้นมันก็น่าเห็นใจ แต่ถ้ามันเป็นความขัดแย้งเพราะความโลภ ความอยากได้ออยากดีของเขา ความขัดแย้งอันนี้มันไม่มีวันจบวันสิ้น ถ้าไม่มีวันจบวันสิ้น นี้พูดถึงเรื่องเกิดในประเทศอันสมควรนะ

แต่เรามาหาภพหาชาติของเรา เรามาหาประเทศชาติของเรา ประเทศชาติของเราคือปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตเรามาวัดมาวา ถ้าเรามาหาภวาสวะ ภวาสวะคือภพ คือสถานที่เกิด สถานที่เกิดของความรู้สึกลึกซึ้งคิด สถานที่เกิดของบุญกุศล สถานที่เกิดของกิเลสตัณหาความทะยานอยาก กิเลสมันก็เกิดบนนี้แหละ กิเลสมันก็เกิดบนหัวใจเรานี้แหละ คูสิ เวลาขัดแย้งด้วยผลประโยชน์ เพราะกิเลสมันเกิดบนหัวใจนี้ แล้วเกิดบนหัวใจนี้มันไม่มีคุณธรรม

ถ้ามีคุณธรรม คนที่มีคุณธรรม คูสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ เขาเสียสละทั้งชีวิตนะ ในประวัติพระโพธิสัตว์มีหลายชาติมากที่ท่านเสียสละชีวิตของท่าน เกิดมาเสวยภพเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นกระต่าย เป็นอะไรต่างๆ ท่านสละชีวิตของท่าน โอดเข้ากองไฟเลย โอดเข้ากองไฟให้นายพรานเขาได้เนื้อนี้ประทังชีวิตของเขาไป นีเวลาเขาเสียสละเขาเสียสละอย่างนั้นเขาถึงมีคุณธรรมในใจ เพราะคุณธรรมในใจมันมีกำลัง

มีกำลัง ความคิดที่เกิดขึ้นมาตบเลย ตบความคิด “อันนี้ไม่ใช่ อันนี้ไม่คิด อันนี้ไม่เอา” เวลาความคิดที่มันมีความคิดที่ดีขึ้น อันนี้เป็นความคิดที่ถูกต้อง อันนี้เป็นกุศล เหยียบคันเร่งเลย ขวนขวายหมั่นเพียร หมั่นเพียรทำคุณงามความดี คุณงามความดีในใจ มันเป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็น สันติภูมิจโกใจ ใครจะรู้กับเราไม่รู้กับเรา...เราสู้ เราสู้ เพราะเราสู้ เราถึงเกิดบารมี เพราะการเกิด บารมี จิตใจถึงเข้มแข็ง เพราะจิตใจมันเข้มแข็ง สิ่งใดความคิดที่ไม่ดีเข้ามาในหัวใจเรา มันถึงปิด มันถึงสลัดได้ไง แต่จิตใจคนที่อ่อนแอ ความคิดที่เกิดขึ้นมา ความคิดที่เห็นแก่ตัวเกิดขึ้นมา “อัน นี้ของฉัน อันนี้ความคิดที่ดี”

เวลาในครอบครัวนะ พ่อแม่ปู่ย่าตายายอยากให้ลูกเป็นคนดี ให้ลูกเป็นคนดีแล้วประกอบ สัมมาอาชีพะให้ประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะความสุจริตนั่นนะมันคุ้มครอง พ่อแม่ก็อยาก ให้ลูกเป็นคนดี อยากให้ลูกมีความสุข เพราะความดีนะ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ เราจะอยู่ที่ ไหน จะทำที่ไหนมันสบายใจ

แต่ถ้ามันเป็นความอกุศล มันเป็นความไม่ดี เราเก็บไว้ในใจเราก็เร่าร้อน เวลาจะพูด ออกไปก็ไม่กล้าพูด แล้วเวลาออกไปมันกัลดหนอง เห็นไหม สิ่งนั้นนะอกุศล ฉะนั้น พ่อแม่ก็ อยากให้ลูกมีความสุข ลูกเป็นคนดี ฉะนั้น สิ่งที่ดีความดี ความสุจริตมันคุ้มครอง

ทีนี้ในหัวใจของเราเหมือนกัน ที่เราประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี้ เวลาเราพูดถึงสังคม เวลาสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประเพณีวัฒนธรรม เราก็อยู่กับเขา เราก็อยู่กับโลก เราก็เข้าใจได้ เรา เข้าใจอย่างนี้ได้ เวลากระแสสังคม สังคม วัฒนธรรมประเพณีมันทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ถ้า สังคมร่มเย็นเป็นสุข เราเห็นสังคมร่มเย็นเป็นสุขเราก็ยิ้มแย้มแจ่มใส เราก็ปลื้มใจ เราก็ปลื้มใจ แต่ เวลาเราจะมาค้นคว้าในใจของเรา ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะมา ค้นคว้าดูแลหัวใจของเรา

ถ้าหัวใจของเรามันเข้มแข็งขึ้นมา เวลาเข้มแข็งขึ้นมา เข้าทางจงกรมยิ้มแย้มแจ่มใสเลย นั่งสมาธิภาวนาชุ่มชื่นเลย เราจะได้สัมผัสแล้ว เราจะได้ความสุขความสงบระงับแล้ว สุขอย่างนี้มันเกิดขึ้นมาจากความเพียรของเรา จากความเพียรนะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติ ท่าน เดินจงกรมทั้ง ๗ วัน ๗ คืน อดนอน อดอาหาร เพราะมันอยากได้ มีความสุขระดับนี้ เราอยากได้ สุขมากกว่านี้ สุขมากกว่านี้มันเว้งว่าง มันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป ลึกซึ้งจนพูดไม่ได้ จน

พูดไม่ได้ แต่พูดได้ พูดได้กับคนที่เขาพูดได้ แต่คนที่พูดไม่ได้ คนที่พูดไม่ได้ก็จำมา พอจำมาแล้ว ก็พูดของเราไป แล้วเราก็คาดหมาย จินตนาการไป ผิดหมดเลย

คำว่า “ผิดหมดเลย” ฉะนั้น เวลาผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติมันก็ต้องลองผิดลองถูกไป เพราะมันเป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็นสันทิฏฐิโก คนจะถูกมาตั้งแต่เกิดไม่มี เพราะเราเกิดมาจากอวิชชา คำว่า “อวิชชา” คือความไม่รู้ ถ้าความเพอเรือ เพราะเพอเรือมันถึงเกิดความผิดพลาด “ไอนี้มันไม่รู้จักตัวมันเอง อวิชชา นี้มันไม่รู้ มันไม่รู้แล้วรู้อะไรละ มันไม่รู้มันถึงพาให้เวียนว่ายตายเกิด ถ้าพาให้เวียนว่ายตายเกิด สิ่งที่ไม่รู้ๆ มันเป็นอวิชชา แล้วเราเกิดมามีอวิชชาอยู่แล้ว ถ้ามีอวิชชาอยู่แล้ว การกระทำสิ่งใดเพื่อเอาชนะตนเองมันก็มีความผิดพลาดบ้าง มันมีความผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา แต่เวลาผิดพลาดไป พอเรามีความเพียร เรามีความเปรียบเทียบ เรามีการค้นคว้า เรามีการมาวินิจฉัยว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก

ถ้าสิ่งใดถูก เวลาคนพูด พูดประจำ “คนที่ปฏิบัติมันต้องมีความสุข มันต้องมีความร่มเย็นเป็นสุข ถ้าคนที่ปฏิบัติแล้วมันมีแต่ความตึงเครียด มันมีแต่ความกดดัน อันนั้นไม่ใช่ อันนั้นไม่ใช่” ความกดดัน เห็นไหม แล้วเวลาปฏิบัติไปแล้ว เวลาจิตมันสงบแล้วมันหวงแหน เวลาที่สิ่งใดกระทบมันก็จะหงุดหงิด คนปฏิบัติเขาบอกว่า “เมื่อก่อนฉันเป็นคนดีดี จิตใจมันสะอาดบริสุทธิ์ ตอนนี้เป็นคนที่ขี้หงุดหงิดๆ”

การปฏิบัติมันเป็นขั้นตอนของมัน ขั้นตอนที่ไม่รู้อะไรก็ไม่รู้อะไรเลย เหมือนผ้าจีวร โคนอะไรมาสกปรกขนาดไหนมันก็ไม่เห็น แต่พอจิตใจเราทำความสะอาดของใจเข้ามา มันเป็นผ้าขาว พอเป็นผ้าขาว กระทบสิ่งใดแล้วมันก็หงุดหงิดๆ มันเป็นระยะการพัฒนาไป มันจะเป็นระบบของมันไป ถ้าคนภาวนาเขาจะรู้ ถ้าภาวนาเริ่มต้น อะไรกระทบก็ไม่เป็นไรๆ นะ แต่คนที่เคยทำความสะอาดของใจได้ พอไปอยู่ที่ไหน อะไรจะมากกระทบเรา เราไม่ค่อยพอใจ “เอ๊ะ! เมื่อก่อนก็ไม่ใช่เป็นอย่างนี้ เดียวนี้เป็นอย่างนี้”...มันเป็นอย่างนี้แหละ มันเป็นอย่างนี้ เป็นอย่างนี้ เพราะอะไร เพราะจิตใจ หูตามันสว่าง หูตาเขาเรียกว่าขวนมันชัดเจน อะไรกระทบมันรู้ทันทีเลย แต่ก่อนอวิชชา มันเพอเรือ อะไรมากกระทบก็ผ่านไปผ่านมา มันไม่เข้าใจใจ

ฉะนั้น ถ้าเป็นขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนก็บอกว่า “เวลาคนปฏิบัติต้องร่มเย็นดี เวลาคนปฏิบัติแล้วทำไมต้องตึงเครียดขนาดนั้น”

ไอ้คำว่าตึงเครียดต่างๆ มันเป็นความเพียรแต่ละระดับไง ระดับพึ้นๆ มันก็เป็นไปได้ ความพึ้นๆ นะ มันเป็นการบรรเทาทุกข์ เวลาเรามีความทุกข์ความยากในหัวใจแล้วเราก็มาวัดมา วากัน มาวัดมาวา เราก็มາตั้งสติกัน พอควบคุมได้ “เออ! สบายๆ สบายๆ”

สบายๆ สบายๆ ไอ้เบิร์ดมันร้อง ไอ้เบิร์ดมันร้องจบไปแล้ว มันได้สวดก็ไปแล้วด้วยไอ้ เบิร์ดนะ แต่เราพอสบายๆ แล้วเหลืออะไรไว้ล่ะ? เหลือความเลื่อมใส พอมันสบายไปแล้วเดี๋ยว มันก็ทุกข์ มันจะสบายจริงตลอดไปได้ไหมล่ะ มันไม่ได้หรอก ทีนี้มันไม่ได้ เราก็พัฒนาของเราสิ ถ้ามันสบายๆ แล้วเราจะยกขึ้นสู่อย่างใด สบายๆ แล้วมันมีสติสัมปชัญญะไหม ถ้ามันมี สติสัมปชัญญะนั้นเป็นสัมมา

“สบายๆ สบายๆ” แต่เปลอ สบายๆ เพราะเผอเรอ สบายๆ เพราะไม่รับผิดชอบ สบายๆ เพราะไม่ดูแลจิตใจของตัวเอง จิตใจของตัวเองแท้ๆ คุณี อากาศ เวลามันกระจายไปก็จบ น้ำสาด ไปในอากาศมันก็หายไปหมด แล้วหัวใจของเราทำไมมันไม่ตั้งมั่นล่ะ ถ้ามันตั้งมั่นขึ้นมา สัมมาสมาธิ จิตมันตั้งมั่น ตั้งมั่นแล้วมันมีกำลังของมัน ยกขึ้นสู่วิปัสสนา นี่มันต้องมีการทำงาน ของมัน ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล จิตนี้ไม่มีการกระทำแล้วมันจะเอาผลมาจาก ไหน

เวลาเราไปดูสมบัติของคนอื่น เราอยากได้สมบัติของคนอื่น เราอยากร่ำอยากรวย แต่เรา ไม่ทำอะไรเลย แล้วมันจะร่ำรวยมาจากไหนล่ะ ร่ำรวยก็มรดก แล้วรักษาไว้ไม่ได้ เพราะว่ามันไม่มี สติปัญญาสามารถรักษาได้ แต่ถ้าเราร่ำรวยขึ้นมาจากน้ำพักน้ำแรงของเรา เราเห็น้อยอยากมา เรา หามาของเรา เรารู้ว่ามันจะผิดพลาดอย่างไร เพราะขณะที่หามามันต้องมีการเจริญแล้วเลื่อมเป็น เรื่องธรรมดา นี่เราเป็นคนหามา เราเป็นคนจัดการมา ทำไมเราจะบริหาร เราจะรักษามรดกไม่ได้ ...เรารักษาได้ เรารักษาได้ทั้งนั้นแหละ เพราะอะไร เพราะเราทำมา เห็นไหม ศาสนาไหนไม่มี มรรค ศาสนานั้นไม่มีผล ฉะนั้น ศาสนาไหนมีมรรค ศาสนานั้นมีผล เราทำของเราที่นี้

มองโลกข้างนอกนะ มองไปแล้วมันเศร้าใจนะ มนุษย์แท้ๆ ฆ่ากัน มนุษย์ที่แท้พยายาม หลบภัย หาที่หลบภัยกัน...เศร้า มนุษย์ทำไมทำกันอย่างนั้น แต่เวลาเราย้อนกลับมาภายในหัวใจ ของเรานะ เวลากิเลสกับธรรม เวลากิเลสมันเกิดขึ้นมามันทำลายหัวใจเรา มันทำลายหัวใจ ความคิดเราแท้ๆ ความคิดเราเองทำไมมันทำร้ายเราล่ะ เราก็อ้วหวังดีๆ ใจ หน้าที่การงานนี้ไม่ใช่ กิเลส แต่สิ่งทีความโลภ โลภอยากใหญ่อยากโต อยากได้มากกว่าความเป็นจริง นั่นล่ะคือกิเลส

แต่หน้าที่การงานมันไม่ใช่กิเลสเพราะอะไรละ เพราะบุญไง คนเรามีบุญกุศลมันต้องเป็นแบบนั้น คนมีบุญกุศล บุญต้องให้ผลอย่างนั้น

คนทำคุณงามความดีมา ทำอะไรมันก็ประสบความสำเร็จ บางคนไม่ยอกได้ยอกคืออะไรเลยมันไหลมาเทมา ไหลมาเทมา ไม่ยอกได้มันก็ผ่านไปๆ บอกว่าเราปฏิเสธสิ่งที่เราทำมาไม่ได้ คนที่ได้สร้างบุญกุศลมา ผลมันต้องให้เป็นแบบนี้ มันเป็นวิบาก มันเป็นผล ผลที่มันเกิดขึ้นมาจากคนคนนั้น เราสร้างมา ทุกคนสร้างมา ดีก็ได้ทำมา เลวก็ได้ทำมา มันถึงถึงๆ อยู่อย่างนี้ไง เดี่ยวได้เดี๋ยวดี เดี่ยวขาดแคลน เดี่ยวมันเป็นอย่างไร

แต่ถ้าคนที่มันทุกข์มันยากขึ้นมาละ ในสมัยพุทธกาลมีทั้งนั้นแหละ ในสมัยพุทธกาลเป็นขอลาน ทำอะไรชีวิตก็ทุกข์ยากอยู่แล้ว เป็นผู้หญิง เวลาท้องขึ้นมาขอไม่ได้เลย แล้วเวลาคลอดมาแล้วนะ ถ้าเอาลูกคนนี้ไป ไม่ได้กิน ถ้าเอาลูกคนนี้ทิ้งไว้ก่อน ไปขอลานมา ยังพอมีประทังชีวิต แล้วยังมีอาหารนั้นมาเพื่อแม่ลูกด้วย ตัวเองก็ทุกข์จนอยู่แล้ว บารมีของลูกมันยังแย่งเข้าไปใหญ่เลย เอาไปไม่ได้เลย เห็นไหม นี่มันมีของมันนะ

พระสิวลีร่ำรวมมหาศาล คนรวย คนที่ร่ำรวยเขาประสบความสำเร็จของเขา อะไรก็ประสบความสำเร็จของเขา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าอดีตชาติเขาทำมาอย่างนี้ๆ นี่เหตุ แล้วเราก็กทำมาอย่างนี้ๆ พอทำมามันเกิดกับเราปัจจุบันนี้ ถ้ามันเกิดปัจจุบันนี้ ตั้งสติไว้เราทำมาเอง ถ้าเราทำมาเองนะ สิ่งที่มีค่าที่สุดคือชีวิตของเรา เรายังมีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก ยังมีสติสัมปชัญญะอยู่ ตั้งสติสัมปชัญญะไว้ สิ่งใดก็แล้วแต่ขาดตกบกพร่อง มันเป็นเรื่องโลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องธรรมดา

ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา เวลาน้ำหลาก น้ำท่วม น้ำแล้ง มันเป็นเรื่องธรรมดาของสภาวะแวดล้อมของโลก มันเป็นเรื่องธรรมดา ถ้ายังมีชีวิตอยู่ พอเป็นเรื่องธรรมดา เราจะบวกรบไป ทุกข์ไหม? ทุกข์ แต่เวลามันทุกข์นะ ถ้าจิตใจมันเข้มแข็งขึ้นมา ทุกข์สิ่งใดมันก็ฟันฝ่าไปได้ แต่ถ้าจิตใจมันอ่อนแอนะ ทุกข์แค่นี้เลย คนอื่นเขาทุกข์เขายากมากกว่านี้ เขาเห็นเป็นของเล็กน้อย ใจเราไม่เคยทุกข์เคยยากเลย พอมาเจอสภาพแบบนี้มันรับไม่ได้ พอรับไม่ได้

แล้วสิ่งที่มีคุณค่าละ สิ่งที่มีคุณค่าคือความรู้สึกรู้สึก ถ้ามันพัฒนาขึ้นมา มันดีขึ้นมาอย่างนี้ มันพัฒนาของมัน เรื่องเล็กน้อยแล้วมันผ่านมาได้ ทุกคนจะศึกษาประวัติศาสตร์คนคน

นั่นเลยทำไมเขาล้มลูกคลุกกลาน เขาผ่านมาได้อย่างไร เขียนหนังสือได้อีก ๕ เล่ม แต่ถ้าเราเอาความจริงของเราตี

นี่พูดถึงว่าเรามาอยู่วัดอยู่ด้วยกันไง เรามาซาร์จไฟกัน แล้วเราจะต้องกลับบ้าน กลับไปทำงาน พอเรากลับไปทำงาน เราจะต้องมีสติปัญญาอย่างนี้ว่าสิ่งที่มีค่าที่สุดคือความรู้สึกของเรา ความรู้สึกนี้หาซื้อไม่ได้ มรรคผลนิพพานหาซื้อไม่ได้ ทางโลกเขาว่าสุขภาพหาซื้อไม่ได้ เราอยากได้สุขภาพดี เราก็ต้องออกกำลังกาย เราอยากได้สุขภาพจิตดี เราก็ต้องมีสติปัญญารักษาหน้าที่การงานนั้นเป็นเรื่องหนึ่งนะ หน้าที่การงานเป็นเรื่องธรรมดา แต่สติปัญญาของเราดูแลชีวิตของเรา

ถ้าชีวิตของเรา เพราะเวลาใครคนหนึ่งหมดอายุขัย หมดสิ้นชีวิตไป เราจะคิดถึงกัน เราจะมีความผูกพันกัน เราจะมี ความผูกพัน ชีวิตมีค่าตรงนั้นแหละ เวลามันพลัดพรากไปแล้วถึงจะเสียดาย แต่เวลาอยู่กับเราแล้วเราไม่ดูแล เราไม่ให้กำลังใจต่อกัน

เราให้กำลังใจต่อกันสิ ถ้ามันจะอยู่ก็อยู่ให้รื่นเริง ถ้ามันจะอยู่ก็อยู่ให้มีสติปัญญา ถ้ามีสติปัญญาทำของเราอย่างนี้ ถ้ามันฝึกฝนอย่างนี้มันจะเป็นประโยชน์กับเราอย่างนี้ คุณโลกภายนอกโลกภายนอกเวลาเห็นเขาบรรพกัน เขามาพินกันด้วยทฤษฎีนิดเดียว พอมีความเข้าใจ ปรับความเข้าใจกับหัวหน้าเท่านั้นแหละ จบ หัวหน้าผู้ที่ชักจูงมานั้นล่ะ มีทฤษฎีเอาชนะเอาแพ้กั้นเท่านั้นเอง

แต่ถ้ามันยอมรับ แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร แพ้เป็นพระนะ แพ้ด้วยเหตุด้วยผล แพ้ด้วยเห็นแก่ชีวิตของมนุษย์ แพ้ด้วยเห็นแก่ชีวิตของคน เรายอมจำนน เรายอมรับเพื่อรักษาชีวิตของคน รักษาชีวิตของคน มันจะได้ความเคารพศรัทธามหาศาลเลย นี่ลากเอาคนไปตายหมดเลย แต่ตัวเองยิ้มแย้มแจ่มใส แต่กรรมมันให้ผลนะ กรรมให้ผล กรรมคือการกระทำ ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดี ทำดีเราส่งเสริม เราดูแล คุณดี เรายอมเพื่อชีวิตของบุคคลอื่น นี่ทำดี แล้วเวลาว่าดีของเขาละ ดีของเขา เขาก็มีอิจฉาใจ นี่ถ้ามีอิจฉา

เวลาประพาศปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้สอนเรื่องกาลามสูตร อย่าเชื่อ อย่าเชื่อใครทั้งสิ้น อย่าเชื่อ แล้วให้ประพาศปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงแล้วเป็นความจริงอันเดียวกัน ถ้าความจริงอันเดียวกัน อันนั้นเป็นความจริง เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติทวิโก แล้วมันเป็นในใจด้วย เป็นในใจมันเข้าใจได้ ถ้าเข้าใจได้ มันเป็นประโยชน์กับเรา

พูดถึงว่าเราจะต้องออกไปเผชิญกับโลก เราจะอยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก อยู่กับโลกนี้แหละ อยู่กับโลก สิ่งใดเกิดขึ้น วินิจฉัยด้วยสติด้วยปัญญา ไม่เป็นเหยื่อใคร อย่าโลก ความโลก ทำให้สติปัญญาดับแคบ ความโลกมันปิดบังสติปัญญาเลย อย่าโลก มันไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ศาสนาพุทธไม่ได้สอนของฟรี ศีล สมาธิ ปัญญา “ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล” ถ้าไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา แล้วมันจะได้อะไรละ

ศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นวิธีการที่จะไปวิปัสสนา วิปัสสนาในหัวใจของตัว แล้วเวลามันเป็นผลมันเป็นอกุปปะ มันเป็นสิ่งที่ยิ่งที่

สิ่งที่ว่าเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ เราเจริญแล้วเสื่อม เราเป็นอนิจจังตลอด มันเป็นอย่างนั้นแหละ สัพเพ ธมมา อนัตตา อนัตตาแน่นอน แต่เวลาทำไปแล้ว สิ่งของมันพ้นไปจากอนัตตา อกุปปะธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้บอกไว้เลย แต่ถ้าคนเป็นรู้ทันทีๆ แล้วมันเกิดจากไหน? เกิดจากหัวใจของคน

หลวงตาบอกว่า ไม่มีสิ่งใดสัมผัสธรรมะได้ เว้นไว้แต่หัวใจของสัตว์โลก สิ่งที่เราไปศึกษาๆ มานั่นมันเป็นวิชาการทั้งนั้นนะ ตาอ่านมา อ่านมาแล้วก็ยังคิดว่าใช่หรือไม่ใช่ จริงหรือไม่จริง แต่ถ้ามันเป็นกลางหัวใจๆ ใจมันสัมผัสๆ อ้อ! สติเป็นอย่างนี้ อ้อ! สมาธิเป็นอย่างนี้ อ้อ! ปัญญาเป็นอย่างนี้ อ้อ! มรรคผลเป็นอย่างนี้ เอวัง